

7. fejezet

1. A jelnyelvi jelek az előző feladatban felhozottakhoz annyiban hasonlítanak, hogy nem verbális jelzések. Abban viszont eltérnek az előző feladatban felhozott jelektől, hogy nyelvi jelként önkényesek, bár bizonyos esetekben könnyebben ki tudjuk találni, mire utalnak, mint egy ismeretlen idegen nyelv esetében, amikor erre nincs esélyünk (nem nemzetközi szavak esetén).

A párosítások: 1-c; 2-e; 3-d; 4-a; 5-b; 6-i; 7-j; 8-g; 9-l; 10-k; 11-h; 12-f;

2. a) A kínaiiban nem okozna jelentős változásokat ez a módosítás, hiszen ebben a nyelvben nagyon sok szó eleve csak egyetlen szótagból áll. Ha viszont a magyarban a szavakat egyetlen szótagosra redukálnánk, rengeteg szó egybeesne: pl. *ad*: adom, adok, adod, adsz, ..., adnám, adnék, ..., adjak, adjam, ..., adtam, adtad, adtál, ..., adtam volna, ..., adás, adó, adott, adandó, adva, adni, adomány, addig, Ady stb.

b) Nem minden főnevet lenne egyszerű tárgyakkal megjeleníteni: ilyenek például az elvont fogalmak: szabadság, gondolat stb. De azok is problémát okoznának, amelyek túl aprók: pl. az elektron, vagy túl bonyolultak: pl. az atombomba, és így tovább.

c) Egyáltalán nem lehet tárgyakkal elmutogatni a grammatikai elemeket: pl. *is*, *a/az*, és teljesen elvesznének például a hangsúllyal, intonációval kifejezett különbségek (gondoljunk csak a *Hát ez szép volt tőled!* különféleképpen intonált változataira, vagy a *Péter nercbundát vett a feleségének karácsonyra* mondat *bezzeg*-es és semlegesen ejtett verziójára), illetve a szórenddel kifejezettek is, hiszen például az alany és a tárgy elkülönítése ragok híján nyilván csak a mutogatás sorrendjével lenne megjeleníthető (pl. *Péter megölelte Marit ~ Marit megölelte Péter ~ Péter ölelte meg Marit...*).

d) Egy mindennapi beszélgetésben egyáltalán nem jellemző, hogy csak arról beszélünk, amiről otthon elterveztük, hogy szót ejtünk. Ezt mindenki tudja, aki volt már valaha nyelvvizsgázni... Szavakkal történő kommunikációnál ez nyilván nem okoz gondot (csak a nyelvvizsgán, ha a szükséges szavakat nem ismerjük), de ha tárgyak mutogatásával kommunikálnánk, akkor folyton haza kellene menni az éppen szükséges további tárgyakért, amint valakinek eszébe jut, hogy ő másról óhajt diskurálni.

e) Egy Kovács Jánost ábrázoló fénykép felmutatásával az lenne a probléma, hogy nem lehetne tudni, hogy az illető most Kovács Jánosról akar közölni valamit, vagy a fényképről általánosságban, esetleg egy férfiről akar beszélni stb.; és ugyanaz a probléma a sárga kockával is: most a sárgasága az érdekes, vagy a kockasága?

f) A beszélgetések során nem mindig az információcsere a cél: pl. ha egy anya meg akarja nyugtatni a gyermekét, akkor lágy hangon mondogatja neki, hogy minden rendben lesz. Vagy az utcán, ha két ember találkozik, és csak annyit mondanak, hogy:

-Szia!

-Szia! Hogy vagy?

-Kösz, jól. És te?

-Én is. Szia!

-Szia!

akkor nem a hógylétükről adtak kimerítő információt, csak jelezték, hogy ismerik egymást, és továbbra is fenn kívánják tartani ezt a kapcsolatot.

g) Azon piktografikus/ideografikus írások ilyenek, melyek nem képezték le a kettős tagoltságot: pl. a kínai írás (kanji), az óegyiptomi hieroglifák.

3. a) i. *Fiú, nem lány lesz.*

ii) *Fiú nem, lány lesz.*

b) i. *A királynőt megölni nem kell félnetek, jó lesz, ha mind beleegyeztek, én magam nem ellenzem.*

ii. *A királynőt megölni nem kell, félnetek jó lesz, ha mind beleegyeztek, én magam nem, ellenzem.*

4. a) *Péter röptében lőtte le a galambot.* Vagy Péter repült, vagy a galamb, vagy mindketten.

b) *Arisztid részegen vitte haza Brünhildát.* Vagy Arisztid volt részeg, vagy Brünhilda, vagy mindketten.

c) *A víziló és az orrszarvú barátja meglátogatta a nagyon kedves és okos zebrákat.* Ki látogatta meg a zebrákat: a víziló és az orrszarvú által közösen birtokolt barát; vagy a víziló és az orrszarvúnak a barátja; vagy a víziló és az orrszarvú (aki a víziló barátja). Mire vonatkozik a *nagyon*: vagy csak a *kedvesre*: [[nagyon kedves] és okos]; vagy a *kedvesre* és az *okosra* egyaránt: [nagyon [kedves és okos]].

5. A vicc azt használja ki, hogy az *elég* homonima, vagyis azonos alakú szó: egyrészt ige, másrészt határozószó (*eléggé*).

6. A vicces mondat az utolsó: „*Magyarul: nem szabad stigmatizálni és diszkriminálni azokat, akik nem követik a preskripciókat.*” Ebben a *magyarul* szó okozza a humoros hatást, hiszen tele van eredetileg nem magyar szavakkal a mondat (stigmatizálni, diszkriminálni, preskripciókat). A *magyarul*-nak természetesen van egy másik jelentése is: másképp/egyszerűbben megfogalmazva. (Heltai Pál: A fordító és a nyelvi normák I. *Magyar Nyelvőr* 128, 2004/4.)

7. a) *A magyar királynőnek van két gyereke.* → Magyarországon nincs királynő, logikailag nem lehetetlen, de a mai viszonyok között nem értelmezhető.

b) *Ha az ő felesége volnék, már egy ideje özvegy lennék.* → Logikai képtelenség egyszerre feleségnek és özvegynek is lenni.

8.

i) *Egy buszjegyet szeretnék kérni.*

ii) *Kérvén szépen egy buszjegyet.*

iii) *Nem adna egy buszjegyet?*

iv) *Tudna adni egy buszjegyet?*

v) *Tessék nekem egy buszjegyet adni.*

vi) *Kérhetnék egy buszjegyet?*

vii) *Egy buszjegyet kérek....stb.*

9. a) A mondatok valamilyen kérést, utasítást, felszólítást fejeznek ki.

b) A mondatokban mindenféle modalitású ige szerepel, tehát nem csak a felszólító módú igével lehet felszólítást kifejezni.

10. a) A következő kijelentések közül melyik ígéret, és melyik nem?

i) *Megígérem, hogy megbuktatlak.* Nem: ez fenyegetés.

ii) *Ígérem, hogy holnap bejövök megint, és meglátogatlak.* Igen.

iii) *Ígérem, hogy holnap felkel a nap.* Nem, ezt nem lehet megígérni, nem rajtam múlik.

iv) *Ígérem, hogy tegnap megettem a reggelit.* Nem, csak jövőre vonatkozóan lehet ígéreni.

v) *Megígérem, hogy a születésnapodon elviszlek egy távoli, rendkívül érdekes helyre.* Igen.

vi) *Megígérem, hogy holnap elmegyek az iskolába. (mondja a gyerek, aki minden nap ezt teszi)*

Nem, csak az ígéret, ha a dolgok normális menetéből az következne, hogy nem teszi meg.

vii) *Ígérem, hogy megteszem. (de nem áll szándékában)* Nem, csak az ígéret, amit őszintén gondolnak.

viii) *Megígérem, hogy megetetem a kutyádat, amíg nyaralsz.* Igen.

- ix) *Ígérem, hogy Péter megteszi, amit a főnök kért.* Nem, más nevében nem ígérhetek.
- x) *Ígérem, hogy örökké szeretni foglak.* (mondja Kaszás Attila - mint Rómeó - a *Rómeó és Júliában.*) Nem, mert színjáték.
- xi) *Lupaudun tanssimaan kanssasi.* Annak nem, aki nem tud finnül, mert az nem érti a nyelvet.

b) Az ígéretet a fenyegetéstől az különbözteti meg, hogy ha az ígéret teljesül, az jó a hallgatónak, míg a fenyegetés beváltása nem az. Így pl. az *Ígérem, hogy holnap bejövök megint, és meglátogatlak* mondat lehet fenyegetés is, ha az, akinek mondják, nagyon nem szeretné, ha a beszélő másnap is meglátogatná; míg a *Megígérem, hogy megbuktatlak* értelmezhető ígéretként is, ha valaki valamilyen rejtélyes okból kifejezetten szeretne megbukni (pl. azért, mert úgy a legjobb barátjával járhatna egy osztályba, aki egy évvel fiatalabb nála).

11. *Ezennel Önöket házastársakká nyilvánítom.*

Magyarországon ennek teljesüléséhez az kell, hogy aki kimondja, az hivatásos anyakönyvvezető legyen, vagy pap (esetleg hajóskapitány), és mikor kimondja, akkor komolyan gondolja, ne például színészkedésként mondja ki egy színdarab szövegeként. Kell hozzá továbbá egy férfi és egy nő, akik legalább 18 évesek (fiatalkorúak esetén szülői beleegyezés is kell), akik jól hallhatóan kijelentették előtte, hogy házastársak kívánnak lenni, és erre semmi és senki nem kényszerítette őket. Egyikük sem lehet már házas (a bigámiát a törvény bünteti), és érteniük kell magyarul. Kell továbbá két tanú, aki mindezt hitelesíti.

Más kultúrkörben más feltételek is lehetnek: az iszlám vallású férfiaknak például lehet több (de legfeljebb négy) feleségük, bizonyos országokban lehetőség van egyneműek házasságkötésére is stb.

12. a) A szöveg humorának forrása, hogy látszólag szinonim szava kerülnek egymás mellé, amelyekről kiderül, hogy más kontextusban illetve összetett és képzett szavakban nem jelentik ugyanazt. (pl. *jár-megy*)

b) Mindegyik párban egy ige és az abból képzett főnév található (nyelvtörténetileg igazolt a *von-vonat* és a *húz-huzat* párhuzama is).

c) Az egyetemi hallgatók példái szintén rokon értelmű szavak.

13. A szöveg előfeltevéseinkre épít. Olvasás közben megjósoljuk, milyen nyelvi egység következik, azaz egy-egy szóhoz előre társítjuk azokat a kifejezéseket, amelyek vele gyakran fordulnak elő. (pl. *reggel fogat... mostam*). Itt azonban más kontextusban, átvitt jelentésben találkozunk a várt szóval, elvárásaink nem teljesülnek. Pl. a *takarítónő* meghallása után a *súrolta* szó aktiválódik, de nem az *őrület határán súrolja* kifejezés. A *szöges cipő*nél eszünkbe jut a *futás*, de nem a *futó kaland*... stb.